

עד שתחשך. מקמי' אמאי אלימריך עד: שמתחך פשיטא ועוד דגמרא גבי שבתות וימים טובים לא קמני ליה ואומר ר"י מקורב"ל דגבי מנה דווקא צעין עד שמתחך כדתינא בתוספתא^(ז) הפסח ומנה ומרור מנותן משתחך וטעמא משום דכתיב (שמות יז) ואכלו את הבשר כלילה הזה ומנה ומרור איתקשו לפסח^(ח) אבל סעודת שבת וימים טובים מני אכיל להו מצעוד יום כדאמר צפרק תפלת השחר (ברכות דף טו:י) מתפלל אדם של שבת-בערב שבת ואומר קידוש היום מצעוד יום^(ט) ואומר-מהר"ט^(י) יחיאל דבי פריך בגמרא מאי איריא

תוספת חול על הקודש לגבי ליל הסדר

נערך ע"י יחזקאל הרטמן

משנה פסחים צט :

ערב פסחים ^(ז) *סמוך למנוחה לא יאכל אדם ^(ח) עד שתחשך ^(ט) אפילו

טור או"ח סי' תע"ב

א ויהיה שולחנו ערוך מבעוד יום כדי לאכול מיד כשתחשך. ואף אם הוא בבית המדרש יקום משום שמצוה למהר ולאכול בשביל התינוקות שלא יישנו. אבל לא יאכל קודם שתחשך אף על גב דבשאר שבתות וימים טובים יכולין להוסיף מחול על הקודש פסח שאני דומן אכילת מצה אינו אלא בלילה ^(א) דומיא דפסח: ... ב ויסדר

מגן אברהם או"ח סי' רס"ז סס"ק א

מה שכתבתי סימן רס"א סעיף ז' [פ"ק ט"ן]. כתב בש"ל [מסקת שבת, פרק גר מזה ד"ה ראוי, בהג"ה] בשם ספר חסידים [סימן רסע] דמכל מקום צריך לאכול כוית כלילה, כדי לקיים שלם סעודות בשבת. וכן כתב הב"ח [רי"ש] סימן תע"ב בשם ר"ל מפרלא [בגזירות ה' פרק מח]. אבל בתוספות [פסקים ז"ט, ז ד"ה עד] ורא"ש [שם פ"י ריש סימן ז; ברכות פ"ד סימן ו] משמע דיכול לגמור הסעודה מצעוד יום, וכן כתב התרומת הדשן סימן א', וכן משמע צרבינו ירוסם [גמ"י] [צ' חלק א' [סו, ג]. וטעמא, דאחר פלג המנוחה תשצין לילה. ומכל מקום טוב להחמיר: ב ויאבוא מיד. הקשה הרב צ"י [עמוד קיג

מהר"ל גבורות ה' פמ"ח

וצריך עיון דהא סעודת שבת צריך להיות בלילה דצריך לאכול סעודה אחת בלילה ואם כן איך יאכל ביום קודם הלילה, ולא דמי לקדוש אף על גב דצריך לקדש בלילה מצי לקדש ביום כשמוסיף מחול על הקודש דהתם הקדוש מוכיח שהוא מוסיף על הלילה ולכן יכול לקדש ביום שהקדוש קאי על השבת ואף על גב שמקדים הקדוש לענין זה יכול להוסיף מחול על הקדוש אבל לאכול הסעודה שחייב לאכול בלילה סוף סוף האכילה ביום, ויראה שלא סמכו לעשות סעודת שבת ביום רק בשביל שנמשכת עד הלילה וכיון שנמשכת עד הלילה הסעודה היא בשבת ג"כ ואף על גב דלא היתה התחלת סעודה בשבת כיון שאכל אחר הקדוש מוכח שפיר שהסעודה היא לכבוד שבת רק מצות סעודה דצריכה שתהא אחת בלילה סגי בהא מלתא שהסעודה נמשכת עד הלילה, ולפי זה אותם הממהרים עד שמפסיקם באכילה קודם קדוש היום לא יפה

ב עד שמתחך. תימה אמאי תנא עד שמתחך טפי מבערבי שבתות ובערבי ימים טובים ולא קמני אלא לא יאכל מן המנוחה ולמעלה ומו לא וי"ל דאחא לאשמעין [ב] אף על גב דבשבתות ובשאר ימים טובים יכול להוסיף מן החול על הקדש [ג] ולאכול קודם שמתחך כדלמרינן פרק תפלת השחר (דף טו:י) מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קידוש על הכוס בערב הפסח לא מני אכיל עד שמתחך. וכן משמע (צירוש למי) [בתוספתא שילהי פ"ב] דקאמר פסח מנה ומרור אוכלין שבת אחת ומיאמרי אוכלן משתחך ומניא נמי [ב] לקמן (דף קכ:) הפסח אינו נאכל אלא כלילה. ומנה איתקש לפסח דכתיב על מנות ומרורים יאכלוהו [ד] פירוש סמוך למנוחה משמע שעות ולמעלה דמנוחה גופה מנ' שעות ומנוחה ולמעלה וסמוך לה ט' שעות:

בית יוסף או"ח ריש סי' תע"ב

ז: **וכתוב** בתרומת הדשן (מ"א סי' קלו) דלף על גב דקודם שסיים ההגדה וביגע לאכול מנה ומרור יהיה לילה ממש מכל מקום כוס של קידוש שהוא אחד מארבע כוסות וגם אכילת שאר ירקות ויחר שיניו דעבדין כדי שיאכלו התינוקות וכל שכן ההגדה עכמה צעני נמי דליהי בשעה שראוי לאכול מנה ומרור:

שולחן ערוך או"ח סי' תע"ב

א ^(א) יהיה שולחנו ערוך מבעוד יום ^(ב) כדי לאכול מיד ^(ג) כשתחשך ^(ד) ואף אם הוא בבית המדרש * יקום מפני ^(ה) שצוה למהר ולאכול בשביל התינוקות ^(ו) שלא ישנו ^(ז) אבל לא יאמר קידוש ^(ח) א א [ז] * קודם ^(ט) שתחשך:

ט"ז או"ח סי' תרס"ח סק"א

כדי להתפלל על הגשמים בלב שלם, עכ"ל. כתב רש"י בתשובה סימן ס"ח שראה הג"ה בשם מהר"ר טעביל, שלא היה אוכל בכניסת יום שמיני עזרת עד הלילה, דא"כ היה צריך לברך לישב בסוכה, כיון דעדיין יום הוא כו'. וכתב רש"ל ראה לה, ממתנת ברכת לישב בסוכה, דאם לא יאמר אותה, זה אין ראוי, דלמה יגרע ברכה ממוייבת, נהי שברכות אין מעכבות, היינו דיעבד, אבל לחיובי עצמנו בברכה, דהיינו לאכול בסוכה מבעוד יום ולא לאומרו, עון גדול הוא. ואין לומר דכיון דמוסיף מחול על הקודש, אם כן עבר היום, זה אינו, נהי דמוסיפין בתפלה כדאשכחן [בבב"ב כו, ב] רב עלי של שבת בערב שבת, אבל לא להשוות לילה, שהרי קריאת שמע (עם) [של] ערבית היה אומר בשעתו. ומשום הכי אין ראוי לספור עומר כליל שבת אחר קידוש, עד לילה, כאשר כתבתי בתשובה סימן ז"ג. ולאומרו גם כן אין ראוי, דסתרי אהדדי, שאם אמר לישב בסוכה, חול הוא, וקידוש למה הוא צבא, ואם יום טוב הוא, לישב בסוכה למה הוא צבא. ור"א יאמר קידוש. ובאמת סבירא שנה הרב עליו הוא אינו קיום כלל, דודאי מי שמוסיף מחול על הקודש, הוא עושה על פי צווי תורתנו, כבר חלק והלך ממנו חובת היום מה שהיה עליו קודם זה, והוא כמו כלילה ומחר ממש. ומה שכתב הרב לסתור זה מההיא דרב עלי של שבת בערב שבת והיה ממתין עם קריאת שמע עד הלילה, וכן צעומר, תמהתי על גבירא רבא דעימיה שרי נהורא, מה חשב צוה, דלא קרב זה אל זה, דקריאת שמע ועומר ומנחם כלילה, ולמה יקדים מצעוד יום וילעשות שלא כדיוס, כשציל מה שקיבל שבת עליו, ומה יהיה חסר לו באם ימתין בצרכים אלו ולא לסמוך על קבלתו שבת מבעוד יום, וי לא סגי בלאו הכי. מה שאין כן בחיוב סוכה שלפנינו,

ט"ז או"ח סי' רס"ג סק"א

שדומה ממש. ועתה נדון במחלוקת דבתרא. דהרב רמ"א לייף מדברי רשב"א דלעיל דהוא הדין צומצאי שבת, אם אחד המשך סעודתו עד הלילה שמוחר לומר לחצירו לעשות לו מלאכה וליהנות ממנה. ורמ"י [ג"ח ס"ח] חולק עליו וז"ל, אבל לי נראה דאין דומה עיולי שבתא לאפוקי שבתא, דבעיולי שבתא הדבר תלוי בנדרו [וקיבלו] [וקיבלו] עליו קדושת שבת, ויכול לומר שזה קיבל עליו חוה לא קיבל עליו, אבל באפוקי שבתא שכבר נאסר עליו ציוס השבת והוא ממתין בקדושתו כלילה, כל האיסורים נמשכים עמו כו', וכל זמן שלא צירך ברכת המזון הרי קדושת שבת עליו, עכ"ל. ונראה לענ"ד עיקר כדעת מהרמ"א, ומהרמ"י לא עיין כל הנזכר צוה, דליהו חושב דהיתר של צבא האמת הצרור ששיניהם אינם אמת, אלא הטעם הוא דאיסור אמירה לא נאסר אפילו בשבת גמור רק באם הוא אסור לכל ישראל, מה שאין כן באם מותר לזה בשבת הכי נמי מותר גם להשגי לומר לעשותו, ממיילא הוי כן בעיולי שבתא וכל שכן באפוקי שבתא, וכמו שכתבתי. ומשום (הב"ב) [הב"ב] לא זכר הרשב"א מוצאי שבת, דקל וחומר הוא. ומה שכתב הרב רמ"א דקדושת שבת

ט"ז או"ח סי' ת"ר סק"ב

השמשות כל שהוא לדבר מנוה. ונראה עוד, דאפילו היה יודע שצ"ח שופר אצ"כ ואפילו הכי קיבל עליו שבת דלא מהני ליה לאפוקיעי החוב של שופר, דקבלה שלו לא עדיף משבועה ^(א) וקיימא לן [בבב"ב טו, ב] אין שבועה חלה לעבור על המנוחה. והמתמיר במדברי [שם] בקבלה היינו ברשות. ואין דבר זה ^(ב) סותר מה שכתבתי באו"ח [סימן תרס"ד ד"ה ט"ז] לענין שמיני עזרת דאם קבל עליו קדושת שמיני עזרת יכול לאכול אחר כך קודם לילה בלא ברכת סוכה, ולא כרשב"ל בתשובה [סימן ס"ח] כמוזכר שם. שאני התם דאין חובת מנות סוכה עליו כדי שתאמר דקבלה שלו הוא נגד המנוחה, דהא אי צעני לא אכיל כלל ויהיה בשב ואל תעשה, מה שאין כן כאן בשופר דמיוצו [ב] בקום ועשה וקבלתו מצטלת, ולא כל כמיניה, כל שכן כאן דשוגג הוא דלא ידע שיהיה שופר כאן. כ"ז זה אני כותב לרוחא דמלתא, אבל